

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת ויקהל

א. האברבנאל

פרק לה' פסוקים כב'-כט':

ואמר "ויבואו האנשים על הנשים", להגיד שהנשים באו בנדבה ראשונה ונתנו תכשיטיהן כב
 נזמיהן וטבעותיהן מיד, והאנשים נטפלו להן. וכלם, אנשים ונשים, הביאו חח וזנזם וטבעת
 וכמוז כל כלי זהב. ואמר שהיה מהם שהניפו תנופת זהב, רוצה לומר שבור או במטבע.²
 והרמב"ן¹ עשה הפרש בין תנופה ותרומה⁴, כי המביא זהב ינופף ידו להגביה הנדבה, או
 הלוקחים יגבהו הזהב להראות אותו כדי לשבח המביאו. ונראה לי, שתנופה ותרומה
 שניהם יורו על ענין אחד, כי כן בסדר "פקודי" (לקמן לח, כט) נקרא גם הנחושת - תנופה.
 ואמר "וכל איש אשר נמצא אתו תכלת" וגו', לפי שהדברים שנמצאו מהן דבר מועט אמר כג-כ
 הכתוב בו: "וכל איש אשר נמצא אתו". וכן היו עצי שטים, לפי שהיו מהם דבר מועט
 שמה, אם שכרתו אותם ביער שהיה סמוך להר סיני, או שקנאום במחנה מהגרים שהיו
 מביאים סחורותיהם שמה למוכרם¹⁰. וכן זכר, שכל אשה חכמת לב בידיה טוו, כי אותו
 אומנות מיוחד לנשים. ואמר: "ויביאו מטה את התכלת" וגו', להגיד שהיו נשים שהוציאו
 ממצרים מטה. לא שטוו הן אותו, אבל שהביאוהו משם מן התכלת והארגמן, וממנו
 הביאו גם כן נדבה.
 והנה העדה הביאו נדבותיהם תחלה, והנשים לא נתנו מקום לבעליהן להתנדב ראשונה כ-כח
 אבל באו כלם בערבוביא, כמו שאמר (בפסוק כב): "ויבואו האנשים על הנשים". אמנם
 הנשיאים שנתנו מקום לעדה, כאשר באו המה להתנדב, כבר לא מצאו דבר לתת שלא יהיה
 ממנו כבר בנדבה הרבה. ומפני זה הביאו המה אבני השוהם ואבני המלואים והבשמים
 והשמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים, כי אותם הדברים לא נמצאו אלא בידי
 גדולי העדה ונשיאיהם.
 ואמנם אמר אחר זה: "כל איש ואשה אשר נדב לכם אותם" וגו', אין הפסוק ההוא כפול, כט
 אבל הוא להגיד שכלם עשו הנדבה ההיא לשמה לעבוד ה' ולקיים מצותו, לא לתכלית
 הוראה וגסות הרוח. כי כל איש ואשה אשר נדב לכם אותם להביא הנדבה לכל המלאכה
 אשר צוה ה' לעשות⁵, כלם בלי ספק הביאו בני ישראל נדבה לה', כלומר הביאו נדבותיהם
 לשם ה' ולא לתכלית אחר.

- כא/סו
1. קרא את הפסוקים ותנסה לתאר - לפי הפסוק הנראה לך - מה בא הכתוב ללמדנו כאן?
 2. פרשנו צומד על יונתן של הנשים וקדימות הפאת מתנותיהן, למה?
 3. מה הן תרומה ותנופה?
 4. מה היו החסדים הנדירים?
 5. מה ולמה הביאו הנשיאים?
 6. מה קושי אפשרי מצא פרשנו בפסוק כט' ומה מצנהו?
 7. מה פירושו: "לא לתכלית הוראה וגסות רוח" ומה בדעתו ללמדנו כאן?

ויקהל

פרק לה' פסוק כב':

חלק בעברה, על פן נאמר: "כל גדיב לב הביאו", אבל הנשים לא הביאו אלא נתנו תכשיטיהן. אבל מדקאמר "על הנשים" ולא אמר 'עם הנשים', מסתבר לפרשו שבאו עליהם בכח גדול, כי לא רצו הנשים לתן כל כלי זהב, שלא יאמרו שהיה חלק להם בזהב העגל, והאנשים באו עליהם ולקחו מהם בזרוע כל כלי זהב, לכך הזכיר בהבאת הזהב האנשים לבד. אבל ענין המטוה שאין בו חשד זה, היו הנשים מתעסקים בו, כמו שכתוב: "וכל אשה חכמת לב בידיה טוה" וגו' (להלן פסוק כה).

[כב] ויבאו האנשים על הנשים. המפרשים אמרו שהוא כמו 'עם הנשים', והודיע צדקת הנשים שהספיקו לתן תכשיטיהן. וצריך לומר כי זה באמת שבח להן, כי מן הדין לא היו צריכין לתן תכשיטיהן, כי בשלמא האנשים שפרקו נזמיהם ועשו ממנו העגל הצרכו לתן נזמיהם ותכשיטיהן לכפר על נפשותיהם, אבל הנשים שלא רצו לתן תכשיטיהן במעשה העגל, אם פן אינן צריכין לכפרה, ולמה יתנו תכשיטיהן? ומכל מקום מחמת חבת הקדש לא נמנעו מלתן. אבל מפל מקום לא רצו הנשים להביא בידיהן הנדבה אל משה, כדי שלא יחשב משה כי היה להם

אלות

1. מה קושי מצא פרשנו כאן?
2. פרשו מסביר את צנין הרצון לכפרה ומתוך כך את אלפן בהפאה וסוד'ו, התוכף להסביר?
3. כמה רק בנהה כק?
4. מה הכוונה בכל זה?

* * *

(כב) ויבואו האנשים, עתה יספר איך התנדבו בשמחה ובכל לב, הנה במעשה העגל שבקש אהרן שיביאו גזמי הזהב אשר באוני נשיהם, לא רצו הנשים לתת את תכשיטיהן, שהם יקרות בעיניהם מכל, ועתה רצו הנשים תחלה לתת את כל תכשיטיהן, ותאנשים באו אחריהן כי אין לקחת נדבה מן הנשים בלא רשות בעליהם. ותושב שהביאו בנדבת לב, ושהביאו כל התכשיטין שלהם, וחוק ממה שנתנו נשיהם את כל התכשיטין נתן כל אחר את הזהב הנמצא בידו, שעזי'א וכל איש אשר הגיף תנוסת זהב:

(כג) וכל איש, מי שנמצא אתו תכלת וארגמן שכבר נסוה הביאו אותו, ואמר אשר נמצא אתו כי זה לא היה מצוי ביד כולם:

ג. התורה והמצוה - המלבי"ם .
פרק לה' פסוקים כב'-לד':

(כד) כל מרים, כסף ונחושת היה להם להוצאה כי מהם נעשו שקלים שהיו מטבעות ויוצאים בהוצאה ולא יכלו לתתם כולם רק הרימו מהם תרומה, ויש כל מרים תרומת כסף, ועצי שטים נתנו כל מי שנמצא אתו מה שראוי למלאכת העבודה. ולא היה איש שיעכב אותו בידו אשר ימכר בכסף:

(כה) וכל אשה, וחוק מה שהתנדבו האנשים תכלת וארגמן טוים ושזורים התכונו הנשים שחכמתם בסלך לטוות כל מיני מטוה וטוה אותם בידיהם, גם נשים עשירות אשר להם משרתות לטויה טוה בידיהם לזכות במצוה ויביאו מטוה:

(כו) וכל הנשים אשר נשא, ר"ל שהיה בהן חכמה יתירה טוה מן העזים, שנה מלאכה גדולה וצריך חכמה יתירה כמיש חז"ל:

ויקהל

(כז) והנשאם, עד שלא נשאר להנשיאים מה להתנדב רק
אבני השהם והמלואים כמו שפרש"י :

(כט) כל איש ואשה, ד"ל כל נדבות אלה לא היו עקרים
אצל ה' כי כל לבבות דורש ה' ואם נמצא בין
ישראל איש או אשה שלא התנדבו כלום, כי העינים לא
נמצא בידם מאומה רק שנדב לבם אותם, לבם לבד ומחשבתם
נדב, שחשבו בלבם להביא אם יהיה לאל ידם, וחשבו שאם
יהיה לאל ידם יביאו ממנו את המשכן כולו וכל כליו,
ו"ש שחשבו בנדבת לבם להביא לכל המלאכה אשר
צוה ה' לעשות ביד משה, היינו שיבנו כל המשכן, את
האיש והאשה הנה הביאו בני ישראל נדבה לה', האיש
הנה והאשה הנה היו עקר הנדבה שנתקבלה אצל ה', כאלו
ישראל מביאים אותה אליו כאשר זכו שימצא ביניהם ישרים
וצדיקים כאלה :

(ל) ראו קרא ה' בשם בצלאל, אתר שהביאו הנדבות
הודיע להם כי ה' הכין את העושים במלאכה ובצלאל
יהיה ראש להם כי אותו מלא ה' חכמה ברוח הקודש, והודיע
להם הוברים שדבר אליו ה' בפרשת תשא (ל"א ב' ר') :
(לד) ולהורות, הוסיף להודיע שמלבד שהשטיע הכמה על
בצלאל לצורך עצמו נתן בלבו להורות לאחרים
וללמדם אומניות :
אלות

1. איך ולמה נתנו הנשים את נדבתן?
2. איך הוא מסביר אתה ש"מאצא" ו"בידיהם"?
3. מה היתה הפציה עם הנשיאים?
4. איך הוא מפרש את פסוק כ"ט ומה הרציון בכך?
5. מה בדיוק היה תפקידו של בצלאל?

* * *

ד. תוספת ברכה.

פרק ל"ה פסוק כ"ב:

ויבאו האנשים על הנשים (ל"ה כ"ב)

חזון נפרץ במקרא, כי המלה "על" תבא תחת המלה "עם", כמו בפרשה
ויצא, ולא שתם על צאן לבן, שפירושו "עם צאן לבן", ובפרשה שם, ואם
תקח נשים על בנותי, שפירושו ג"כ עם בנותי, כלומר יחד, ובר"פ וישלח
אם על בנים, ובר"פ שמות, ונוסף גם הוא על שונאינו, שבאורה שיתאחד
עם שונאינו, ובפ' בא, ראשו על כרעיו ועל קרבו, שפירושו יחד עם כרעיו
ועם קרבו, ובפ' בשלח, משנה על אשר ילקטו, ובפ' ראה לא תאכל עליו
חמץ שבאורו עמו עם שחיטת הקרבן פסח, ובירמיה (ד' כ') שבר על שבר,
כמו שבר אחד יחד עם שבר שני, ועוד כהנהגה, וגם כאן הכונה ויבאו האנשים
על הנשים, האנשים עם הנשים באו יחד.

וסעם הדבר שהיו דרושים לבא יחד אפשר לבאר משום דמבואר כאן
שהביאו הנשים כמה מיני תכשיטין שלהן, ומבואר באהע"ז סימן צ"ה, דאין
רשות לבעל למכור תכשיטי אשתו בלא רשותה, וכן מבואר סוף מס' ב"ק
ק"ט א' שאין האשה רשאי למכור או לנדב דבר בלא רשות בעלה, ואם
היו באים האנשים לבד והנשים לבד ה"א אפשר להסתפק אם לקבל מה
שהביאו, כי אולי הביא הוא בלא רשות שלה והיא בלא רשות שלה, ולכן
באו ביחד והודיעו כי מה שהביאו הוא ברשות ורצון שניהם.

אלות

1. פרשנו מתאמץ להוכיח מחקורות רבים נוספים כי "על" הוא פצצת "עם" למה זה
כ"ל כך חשב לך?
2. פרשנו מסתמך על ד"נ"ט באגן-הצלח, מה בדיוק הד"ן ואיך הפציה נפתרה כאן?
3. "פרשות ומרצון" למה צריך שניהם?

* * *